

Szombatsfalvy Árpádné

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁNAK 1963-1964. ÉVI KIADVÁNYAI

Több olvasónk javasolta, hogy az egyes könyvismertetések mellett közöljünk egy-egy könyvtár kiadói tevékenységéről áttekintést. Szívesen teszünk eleget a javaslatnak; elsőként a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1963-1964. évi publikációs tevékenységét és 1965. évi kiadási tervét ismertetjük.

Következő számunkban az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ kiadói tevékenységéről adunk áttekintést.

I. SOROZATOK

A Könyvtár két kiadványsorozata keretében az elmúlt két évben is néhány jelentékeny tanulmányt jelentetett meg.

1/ A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei - Publicationes Bibliothecae Academiae Scientiarum Hungaricae

A sorozat 1956-ban indult, Haraszthy Gyula: "A 130 éves Akadémiai Könyvtár" c. tanulmányával. A sorozatban megjelent további művek is elsősorban

az Akadémiai Könyvtár történetének egy-egy szakaszát ölelik fel. (F. Csanak Dóra: Az Akadémiai Könyvtár története a szabadságharcig. Bp. 1959.)

Az Akadémia és a Könyvtár közös sorsának alakulását tárgyalják (Szakmáryné Németh Mária: Az Akadémiai Könyvtár mint a Magyar Tudományos Akadémia célkitűzéseinek könyvtári támogatója. Bp. 1958.)

Nagy magyar közéleti személyiségek, írók, művészek Könyvtárral való kapcsolatát, közérdekű levelezését tárják fel dokumentumok, elsősorban kéziratanyagok alapján (Gergely Pál: Arany János és az Akadémia Könyvtára. Bp. 1958; Sáfrán Györgyi: Arany János és Rozvány Erzsébet. Bp. 1960; Gergely Pál: ...)

Béla ismeretlen levelei a Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1961; Büky Béla: Székely Bertalan hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1962; stb.); vagy

egy-egy könyvtári gyűjtemény kialakulásáról, működéséről számolnak be (Berlász Jenő: Az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának átalakulása. Bp. 1957; Gergely Pál: Az Akadémia levéltára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kézirattárában. Bp. 1958; Tőkés László: Az Akadémiai Könyvtár mikrogyűjteménye és fotolaboratóriuma. Bp. 1962.).

De felvetnek általános könyvtári problémákat is (Haraszthy Gyula: Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszerű kérdései. Bp. 1958; Moravek Endre: Die neuen ungarischen Bibliotheksnormen. Wien, 1957; Moravek Endre: Kiadványtípusok a katalogizálás szempontjából. Bp. 1958; Csapodi Csaba: Der geographische Begriff im Katalogsystem der Bibliothek. Wien, 1959; stb.), valamint

dokumentációs vonatkozású, időszerű és közérdekű kérdéseket (Rózsa György: A magyar társadalomtudományok az UNESCO kiadványaiban. - Les sciences sociales hongroises dans les publications de l'UNESCO. Bp. 1960; Rózsa György: The documentation of science organization as an emerging new branch of scientific information. Bp. 1962.). Ezen túlmenően,

a könyvtárosok gyakorlati munkájának megkönnyítésére készült Moravek Endre több részből álló rövidítésgyűjteményének már megjelent három füzeté (Vocabularium abbreviaturarum bibliothecarii I. Abbreviaturae cyrillicae. Bp. 1961. Soksz.; III. Index acronymorum selectorum, 2. Instituta scientifica. Bp. 1962. Soksz.; III. Index acronymorum selectorum, 3. Instituta paedagogica. Bp. 1963. Soksz.), s készülnek további kötetei.

Az összefoglaló, visszatekintő felsorolás után a Könyvtár 1963-1964-ben megjelent kiadványait vesszük - most már egyedenként - sorra és ismertetjük néhány mondatban.

* 31. Méreiné Juhász Margit: Mikszáth Kálmán szellemi és tárgyi hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémián és tájmuzeumainkban. (Munkatársak: Gazdik Mária, Pétervári László.) Bp. 1963. Akad. K. 65 p.

A képekkel illusztrált tanulmány négy fejezetben (1. A Mikszáth-emlékszoba és a tájmuzeumok létrejötte; 2. A Mikszáth-hagyaték leltárai; 3. Mikszáth Kálmán kéziratos hagyatéka és reávonatkozó kéz-

* A címlírás élén álló szám a mű sorozati sorszáma.

iratos anyag a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában; 4. Mikszáth Kálmán könyvtára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának állományában) tájékoztat Mikszáth Kálmánnak a Magyar Tudományos Akadémia birtokába került tárgyi emlékeiről és a Könyvtár tulajdonát képező kézirat- és könyvhagyatékáról.

34. Csapodi Csaba: Mikor szűnt meg Mátyás király könyvfestő műhelye? Bp. 1963. Akad. K. 18 p. /Klly. Magyar Könyvszle. 1963. 1-2. sz./ Francia kiv.

A dolgozat a régi kérdésre - volt-e egyáltalán könyvfestő műhely Mátyás királynak, és ha volt, meddig működött - keresi és próbálja megadni a választ. A szerző érvekkel alátámasztott fejtegetése szerint -korábbi véleményekkel ellentétben- II. Ulászló udvarában a műhely már valószínűleg nem állt fenn, vagyis alig egy-két esztendővel élte túl létrehozója halálát.

35. Tőkés László: A mikrokártya és a kutatók. Bp. 1963. Akad. K. 18 p. /Klly. Magyar Könyvszle. 1963. 1-2. sz./ Angol kiv. mikrokártyán.

A tanulmány külföldi tapasztalatokra támaszkodva foglalkozik a mikrokártyák alkalmazásának időszerűségével, valamint a mikrokártyakészítés gyakorlatának kérdéseivel, felveti a mikrokártyák könyvtári használatával kapcsolatban a mikrofilm vagy mikrokártya elsődlegességének problémáját, feltárja alkalmazhatóságának különféle lehetőségeit, beszámol a mikrokártyakészítés és használat könyvtári gyakorlatának tapasztalatairól, s végül felsorolja a mikrokártyák magyarországi elterjedésének akadályait.

36. Büky Béla - Csengeryné Nagy Zsuzsa: Székely Bertalan illusztrációi egy tervezett Petőfi-életrajzhoz. Bp. 1963. Akad. K. 15 p. /Klly. Magyar Tudomány. 1963. 6-7. sz./ Német kiv.

A dolgozat Székely Bertalannak az MTA Könyvtára Kézirattárában őrzött hagyatékában fellelt - Pákh Albert megírásra nem került Petőfi-életrajzához tervezett - illusztráció-sorozatának vázlatait ismerteti, rávilágítva azoknak irodalomtörténeti vonatkozásaira, képzőművészeti érdekességére.

37. Gergely Pál: Az Akadémia szerepe a Nemzeti Színház létrehozásában. Bp. 1963. Akad. K. 9 p. /Klly. Magyar Tudomány. 1963. 9. sz./ Angol kiv.

A tanulmány a magyar színház fejlődésének nehézségeiről, a Tudós Társaság által életre hívott Játékszini Választmány működéséről, kiadatlan színmű-bírálatairól, az országos gyűjtés követelményeként megindult színházépítkezésről, az első előadásról, és a színház sorsának további alakulásáról ad rövid áttekintést.

38. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum. 3. Instituta paedagogica. Bp. 1963. Főv. Nyomdaip. V. VI, 377 p. Soksz. /Vocabularium abbreviaturarum bibliothecarii 3./

A külföldön is rendkívüli érdeklődéssel fogadott sorozat újabb tagja a nevelés- és oktatásügyi intézmények (tanintézetek, pedagógiai célú szervezetek stb.) névrövidítéseit tartalmazza, husznál több nyelven. A kor-

látózott terjedelemre való tekintettel, a szerző elsősorban az un. kurrens rövidítésekre fektette a fő súlyt, szükség esetén azonban erős szelekcióval a múltba is visszanyúlt anyagért.

39. György József: Die Goethe-Sammlung Balthasar Elischers in der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Bp. 1963. Kner ny. Gyoma, 29 p. 2 t.

A fakszimilékkel illusztrált tanulmány ismerteti a Könyvtár Goethe-gyűjteményének anyagát, vázolja annak keletkezését, a gyűjtő, Balthasar Elischer életrajzát és a magyarországi Goethe-kultusz történetét.

1964-es évjellel, valójában 1965-ben jelentek meg a sorozat alábbi füzetei:

40. Rózsa György: Részvételünk és lehetőségek a nemzetközi társadalomtudományi dokumentációban. Bp. 1964. Akad. ny. 17 p./Klly. MTA Társadalmi-történeti Tud. Oszt. Közl. 1964.1-2. sz./Francia kiv.

A nemzetközi és magyarországi társadalomtudományi dokumentáció jellegzetességeivel, valamint ez utóbbinak a nemzetközi társadalomtudományi dokumentáció szervezetében betöltött szerepével foglalkozó tanulmány felveti egy idegen nyelvű, az Acták által nem fedett tudományterületeket referáló folyóirat létesítésének gondolatát. Egyben beszámol a szocialista országok szakirodalmának tükrözését a Bibliographie Internationale de Science Économique-ban vizsgáló felmérés eredményéről.

41. Csapodi Csaba: Beatrix királyné könyvtára. Bp. 1964. Akad. ny. 26 p./Klly. Magyar Könyvszle. 1964. 3.sz./Francia kiv.

A tanulmány 7 korvinaként számon tartott kódex közelebbi vizsgálatán keresztül -egyéb adatokat és fennmaradt kódexeket is figyelembe véve- elénk rajzolja a humanista magyar királyné könyvgyűjteményének halvány körvonalait.

42. Rózsa György: Hagyomány és korszerűség: Az Akadémiai Könyvtár távlati fejlesztéséről. Bp. 1964. Akad.ny. 13 p./Klly. Magyar Tudomány 1964. 8-9.sz./Német kiv.

Röviden vázolja az Akadémiai Könyvtárnak a felszabadulás után bekövetkezett fejlődését, jelenlegi helyzetét és munkáját, ismerteti a kiadvány az új könyvtárpalota felépítésével kibontakozó távlati fejlesztés főbb irányvonalait.

43. Büky Béla: A tudományos tájékoztatás egyik feladatköre: témaelemzési statisztikák készítése és alkalmazása. Bp. 1964. Akad. ny. 16 p./Klly. Magyar Könyvszle. 1964. 4.sz./Német és angol kiv.

A tudományos tájékoztatás szolgálatába állított témaelemzési statisztikák készítési módját illusztrációs anyaggal is bemutató tanulmány rámutat e statisztikák készítésének a tudományos kutatások tervezésével, koordinálásával kapcsolatos jelentőségére és a tudományos együttműködés és a kutatási eredmények értékelése területén való alkalmazásának lehetőségére.

2/ A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Mikrokiadványai - Micropublications of the Library of the Hungarian Academy of Sciences

A mikrokiadványsorozatban 1962-ben megjelent első mű:

[1.] FERENCZY Endre: Bevezetés az ékirásos jogtörténetbe. Bibliográfia. - Introduction to the history of cuneiform law. A bibliography. Bp. 1962. 5 mikrolap.

Az ékirásos jog történeti fejlődééről adott áttekintéssel, s a források és a kutatás szempontjából fontos szakirodalom bibliográfiájának közlésével a tanulmány célja az, hogy bevezesse a kutatót fenti témakör aktuális problémáiba. - Az ékirásos jogtörténet tudományának kutatási területével, módszereivel és céljaival foglalkozó bevezető rész, valamint az ékirásos jog fejlődésének nagy korszakairól írt összefoglaló fejezetek után a tanulmány zömét kitevő forrás- és szakirodalom-bibliográfia következik.

[2.] VAJDA Pál: Hungarian pioneers in electrical engineering. Bp. 1963. MTA Kvtára Fotolab., 2 mikrolap.

A gazdag bibliográfiai anyaggal kiegészített és képekkel illusztrált tanulmány rövid áttekintést ad az elektrotechnika neves magyar uttörőinek (Jedlik Ányos, Bláthy Ottó, Zipernovszky Károly, Déri Miksa, Puskás Tivadar, stb.) világviszonylatban is jelentős találmányairól.

3. HAZAI György: Ármin Vámbéry 1832-1913. A bibibliography. Bp. 1963. MTA Kvtára Fotolab. 1 mikrolap. 30 p.

A híres magyar keletkutatóról készült bibliográfia.

4. VAJDA Pál: History of the transformer. Bp. 1964. MTA Kvtára Fotolab. 3 mikrolap.

A képekkel illusztrált, angol nyelvű tanulmány először tisztázza eredeti, korabeli dokumentumok alapján az egyetlen vita nélkül magyarnak elismert találmány történetét és a vele kapcsolatban felmerült problémákat. A több mint 300 tételből álló bibliográfia felöleli az idevonatkozó teljes irodalmat.

5. VAJDA Pál: Hungarian bridges and bridge builders. Bp. 1964. MTA Kvtára Fotolab. 4 mikrolap.

Az ismertebb magyar hidépítők munkásságának vázlatos áttekintése, gazdag képanyaggal illusztrált mikrokiadvány formájában.

II. SOROZATON KIVÜL JELENTEK MEG

BESE Lajos: Hungarian publications on Asia and Africa 1950-1962. A selected bibliography. - Magyar szerzők Ázsiáról és Afrikáról 1950-1962. Válogatott bibliográfia. Szerk. és a bevezetőt írta --. Összeáll.: Apor Éva, Ecsedy Ildikó. Bp. 1963. Akad. K. 106p.

A közel ezer adatot tartalmazó bibliográfia a Magyar UNESCO Bizottság Kelet-Nyugat Albizottsága kezdeményezésére és támogatásával látott napvilágot azzal a céllal, hogy áttekintést nyújtson az érdeklődők számára orientalisztikai tudományos kutatásaink jelen állapotáról, s a Kelet kulturális értékeit hazánkban népszerűsítő munkáról. A külföldi kutatók tájékozódását a magyar címekről készült angol fordítások, valamint angol nyelvű rövid annotációk könnyítik meg.

Kurrens külföldi periodikus kiadványok az akadémiai intézeti könyvtárakban. Lelőhelyjegyzék. (Összeáll. Büky Béláné és Fekete Györgyné, Weger Imre közreműk. Lezárva 1964. febr. 29-én.) Bp. 1964. Főv. Nyomdaip. Váll. 525 p. Soksz.

Az akadémiai könyvtári hálózathoz tartozó 40 akadémiai intézet több mint 4000 kurrens periodikus kiadványának leelőhely-jegyzéke.

VARGA V. - RÁTZ E. - DÖRNYEI S.: A magyar szakirodalom külföldi referáltsága kémia, biológia, orvostudomány. (Összeáll.: - -.) Bp. 1964. Főv. Nyomdaip. V. 85 p. Soksz.

Egyes természet- és alkalmazott tudományok magyar szakirodalmának külföldi referáltságát a tudományágak reprezentáns folyóiratainak tükrében vizsgáló felmérés.

III. A PERIODIKUS KIADVÁNYKÉNT

megjelenő, kül- és belföldi érdeklődésre egyaránt számot tartó

"TÁJÉKOZTATÓ a tudományos kutatás tervezésének, igazgatásának és szervezésének nemzetközi irodalmáról"

3. és 4. évfolyamának 1-6. száma látott napvilágot. Az egyes számok "Szemle", "Figyelő", "Rövid hírek" és "Bibliográfia" című állandó rovatokra tagolódnak. Az 1964-es évfolyam néhány fontosabb szemle-

cikk témája: "A tudománykutatás gazdasági hatékonysága"; "A gazdasági fejlődés és oktatásügy összefüggései az OECD washingtoni konferenciáján"; "A Szovjetunió tudányszervezési gyakorlatában bekövetkezett változások ismertetése"; "Matematikai módszerek és korszerű számítástechnika egyes szocialista országok gazdasági kutatásában és tervezésében"; Az UNESCO 1963-64. évi tudományos programja"; "Kutatási alapok és tudományos műszaki munkaerők"; "Afrika felsőoktatásának jövője"; "A vállalati kutatási tevékenység szervezete az Egyesült Államokban"; "A tudományos ismeretek elavulásának problémája"; stb.

IV. AZ 1965. ÉVI KIADVÁNYTERVBŐL

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának közleményei c. sorozat 44. számaként 1965-ben megjelent

CSAPODI Csaba: Állományvédelmi módszerek és eredmények az Akadémiai Könyvtár kéziratárában és régi-könyv gyűjteményében. /1949-1964/. - Conservation of the manuscript and old book collections at the Library of the Hungarian Academy of Sciences; methods and results. /1949-1964/. Bp.1965. 41 p. 37 t. 27 cm.

45. FRÁTER Jánosné: Részletek az Akadémiai Könyvtár történetéből /1865-1875/. Bp. 1965. 63 p. 13 t. 25 cm.

Az év folyamán még az alábbi sorozati kiadványok megjelenése várható:

HARANGI Lászlóné: Széchenyi István hagyatéka az MTA Kézirattárában.

MORAVEK Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 4. Instituta civilica et oeconomica. (Állami és államközi szervek, politikai pártok.) /Vocabularium abbreviaturarum bibliothecarii./

SÁFRÁN Györgyi: Romain Rolland Czeke Mariannhoz írt levelei az MTA Könyvtárában. /Magyar-francia nyelven/

Sorozaton kívül:

FRÁTER Jánosné - HAJNAL Gáspár: Kandidátusi és doktori disszertációk katalógusa 1962-63.

MOLNÁR Zoltán: Magyar akadémikusok névmutatója /1825-1965/.